

Biblioteks- och informationsvetenskap

MATS DAHLSTRÖM, docent;
MATS DOLATKHAH, fil.dr;
ANDERS FRENANDER,
professor, och SKANS KERSTI
NILSSON, universitetslektor, är
verksamma inom biblioteks- och
informationsvetenskap vid Bi-
bliotekshögskolan i Borås.

biblioteks- och informationsvetenskap (b&i) är ett brett ämne, som spänner från otvetydigt humanistiska inslag över samhälls- och beteendevetenskap till matematiska och tekniska aspekter. Studenter som examineras i ämnet får en bred kompetens, möjlig att omsätta i anställningar på många slags arbetsplatser, både offentliga och privata. Men den klart övervägande delen av biblioteks- och informationsvetarna arbetar på landets mest besökta offentligt finansierade kulturinstitution, folkbiblioteket.

Inte minst ur denna synpunkt är alltså biblioteks- och informationsvetenskap ett ämne som har viktiga kulturvetenskapliga och kulturpolitiska implikationer. Exakt hur undervisning och forskning bedrivs vid de fem läroanstalter där ämnet finns representerat (Umeå, Uppsala, Växjö, Lund och Borås) skiljer sig och här ska vi kort beskriva hur ämnet ser ut vid *Högskolan i Borås*.

Utbildning av bibliotekarier har bedrivits i Borås sedan 1972. När Bibliotekshögskolan då inrättades var det den första regelrätta högskoleutbildningen inom området som kom till. Efter cirka tjugo år av högskolebaserad yrkesutbildning beslöt regeringen i början av 1990-talet att etablera ett akademiskt ämne, som fick namnet biblioteks- och informationsvetenskap. Denna akademiska status innebar inrättande av en professur och att forskarutbildning blev en del av undervisningen. Nu bedrivs alltså undervisning på alla nivåer i Borås; kandidat-, master- och doktorandnivå.

Grundandet av ämnet innebar en långsiktig och systematisk uppbyggnad av undervisning och forskning inom alla de ämnesområden som är relevanta och viktiga för såväl praktiken som teorin angående biblioteksverksamhet i bred mening.

Den ämnesdefinition som blev vägledande formulerades så här:

[Ä]mnet har sin utgångspunkt i problem kring förmedling av information eller kultur som är lagrad i någon form av dokument. Inom ämnet studeras den process, som beroende på syfte och innehåll kan benämnas informationsför-sörjning eller kulturförmedling samt bibliotek och andra institutioner med en likartad funktion som medverkar i denna process. Ämnet har anknytningar till en rad andra discipliner inom såväl samhällsvetenskap, humaniora som teknik.

Att skapa stabila och hållbara utbildnings- och forskningsmiljöer i ett ämne med sådan bredd tar naturligtvis tid och resurser i anspråk. Det har också krävt viss specialisering mellan de olika institutionernas inriktning. Vid Bibliotekshögskolan i Borås har strävan från början dock varit att bygga och upprätthålla både bredd och djup i ämnet. Efter cirka två decenniers verksamhet vill vi påstå att det förekommer kvalificerad undervisning och forskning i nästan alla delar av ämnet; från de kulturvetenskapliga till de teknologiska.

De kulturvetenskapliga inslagen i undervisningen omfattar till exempel:

- Användarperspektivet, det vill säga studier kring hur låntagare och andra biblioteksbesökare utnyttjar och brukar bibliotekets alla olika resurser
- Barns och ungdomars medieanvändning i relation till bibliotekets verksamheter
- Bok- och bibliotekshistoria
- Kulturpolitiska aspekter av biblioteken, både som institution och som verksamhet
- Litteraturförmedlingen är en central uppgift för biblioteken och kräver kunskaper i genre teori och receptionsteori.

När det gäller forskningen vid institutionen är den för närvarande organiserad i fyra kluster med följande rubriker:

- Informationspraktiker
- Digitala resurser och tjänster
- Bibliotek, kultur och samhälle
- Studier av sociala medier

Inom alla kluster är kulturvetenskapliga aspekter närvarande och viktiga, men särskilt intressanta är de förstas i det tredje klustret i listan ovan.

En tyngdpunkt i den forskning som bedrivs här rör kulturpolitik. Sedan mitten av 1990-talet finns vid institutionen ett *Centrum för kulturpolitisk forskning*. Detta utgör en av Sveriges ledande forskningsmiljöer inom det kulturpolitiska forskningsfältet. Här finns såväl seniora forskare (professor, docent) som nydisputerade och doktorander. Den bredd som biblioteks- och informationsvetenskap innehåller återspeglas också delvis i det kulturpolitiskt inriktade delfältet, vilket visas av att forskarna inte bara har bakgrund i b&i-ämnet i sig, utan också i ämnen som idéhistoria, litteraturvetenskap, kulturvetenskap och statsvetenskap.

Forskningen inom det här klustret har, till dags dato, omfattat flera viktiga aspekter av kulturpolitik, framför allt i Sverige. Dennas historiska utveckling har blivit föremål för behandling, både den övergripande nationella helhetspolitiken och underavdelningar som biblioteks-, film-, litteratur- och teaterpolitik. Lokal och regional kulturpolitik har också satts under forskarluppen. I ett pågående doktorandprojekt granskas vilka förväntningar som ställs på folkbiblioteken utifrån beslutsfattare, kulturutövare och den egna professionen. I ett annat avhandlingsprojekt undersöks hur barnens plats formats i den kulturpolitiska diskursen.

Centrum för kulturpolitisk forskning är också utgivare av den enda nordiska vetenskapligt fackgranskade forsknings-tidskriften i fältet: *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift* (elektroniskt tillgänglig open access via <http://www.idunn.no/ts/nkt>). Redaktörskapet för tidskriften roterar mellan olika nordiska forskningsmiljöer och för närvarande finns huvudredaktören i Borås.

Inom biblioteks- och informationsvetenskap bedrivs också kulturhistoriskt orienterad forskning om bok- och bibliotekshistoria. Från ofta deskriptivt inriktade studier av enskilda biblioteksinstitutioner utvecklades forskningen inom b&i under senare delen av 1900-talet till mer teoretiskt informerad analys av biblioteken i ett samhälleligt perspektiv. Inom internationella nätverk som det nordisk-baltiska HIBOLIRE (History of Books, Libraries and Reading in the Baltic and Nordic Countries) och det geografiskt sett ännu vidare SHARP (Society for the History of Authorship, Reading and Publishing) samverkar idag biblioteks- och informationsvetare med företrädare för andra humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen, i den breda forskningen om bokens, läsandets och bibliotekens historia. Inom det området ryms även studier av boken som teknisk artefakt, av intresse bland annat för de kulturarvsbevarande uppdrag som många bibliotek har.

Just den digitalisering av kulturarvs-material som bibliotek och andra minnesinstitutioner kommit att avsätta allt större resurser för ger institutionerna anledning att se på de historiska objekten med ny blick. Var går gränserna för ett dokument eller en samling? Vilka delar av äldre dokument skall en digitalisering "bevara" och vilka måste lämnas därhän i överfö-

ringen? På olika sätt sker också en rekontextualisering av objekten redan i och med att de digitaliseras och publiceras i nya digitala sammanhang, och en växande forskning inom b&i och digitala humaniora undersöker effekter av den typen av förskjutningar.

Av b&i-ämnets mångvetenskaplighet följer att det finns goda kontaktmöjligheter till ett flertal andra ämnen. Exempel på detta är forskningsprojektet "Fiktionsläsningen i internetsamhället: litteraturens betydelse för unga vuxnas personlighetsutveckling och omvärldsorientering", som inkluderar perspektiv från litteraturvetenskap, utbildningsvetenskap/ämnesdidaktik och biblioteks- och informationsvetenskap. Projektet kombinerar teori och metod från humaniora och samhällsvetenskap. Empiriskt material är enkäter, fokusgruppintervjuer och individuella intervjuer. Projektet ingår i Vetenskapsrådets programsatsning 2010, "Uses of fiction" och har etablerade kontakter med det internationella forskningsnätverket IGEL (International Society for the Empirical Studies of Literature and Media) vilket inkluderar psykologer, sociologer, lingvister, medieforskare, litteraturvetare, pedagoger och ämnesdidaktiker.

SUMMARY

Library and Information Studies

Library and Information Studies is a multidisciplinary subject drawing on insights from the humanities as well as from more technical and scientific domains. Both teaching and research are concerned with issues of how patrons use the library for informational and cultural purposes, children's media use, book history and the role of libraries in local and national cultural policy. The peer reviewed *Nordic Journal of Cultural Policy* is edited at the department at the University of Borås.